

**LIJST VAN
AANBEVELINGEN
VOOR BELGIË**

NGO Alternatief rapport

28 februari 2018

1. Algemene maatregelen

1.1. Wetgeving, coördinatie en planning

1. Wijs de verantwoordelijkheid voor de coördinatie van de naleving en de toepassing van het Kinderrechtenverdrag toe aan de premier op federaal niveau en aan de ministers-presidenten op het niveau van gemeenschappen en gewesten, en maak hiervoor de nodige middelen vrij. Noteer daarbij de opdracht om bijzondere aandacht te ontwikkelen voor kinderen in maatschappelijk kwetsbare situaties.
2. Maak toetsingsinstrumenten als de JoKER en de armoedetoets effectief als permanente participatieve processen voor het beleid van alle overheden in België die het beleid kunnen bijsturen als ze wijzen op negatieve effecten voor het belang van het kind.

1.2. Gegevensverzameling

1. Installeer een federaal coördinerend mechanisme voor de verzameling van gegevens over alle kinderen tussen 0 en 18 jaar met bijzondere aandacht voor maatschappelijk kwetsbare groepen. Maak in de budgetten van alle overheden zichtbaar hoeveel middelen er rechtstreeks worden besteed ter verbetering van de situatie van kinderen.
2. Organiseer een gegevensverzameling met garantie voor respect voor het privéleven van kinderen en gezinnen (anonimiteit, geheimhouding).

1.3. Child budgeting

1. Budgetteer in functie van de naleving en toepassing van de kinderrechten, zeker in een context van economische crisis.
2. Maak de budgetten in functie van de naleving en toepassing van kinderrechten zichtbaar op alle beleidsniveaus.

1.4. Kinderrechteneducatie

1. Maak het Kinderrechtenverdrag en de Slotbeschouwingen van het VN-Comité in de drie landstalen bekend bij de publieke opinie. Maak de teksten toegankelijk voor alle kinderen. Verspreid de documenten bij de bevolking.
2. Integreer Kinderrechteneducatie in alle curricula van het basis- en secundair onderwijs in een coherent, globaal en aangepast kader op een transversale en multidisciplinaire wijze.
3. Neem het inzicht in het Kinderrechtenverdrag expliciet op in de opleiding van alle beroepsprofielen die met kinderen in aanraking komen en m.n. voor leerkrachten, politiemensen, sociaal werkers, rechters, advocaten en medisch personeel.

1.5. Ontwikkelingssamenwerking

1. Respecteer de verplichting om 0,7% van het BNI te spenderen aan ontwikkelingssamenwerking. Verdeel de uitgaven op een adequate manier. Tel de kwijtschelding van schulden, het onthaal van vluchtelingen en de hulp aan buitenlandse studenten niet langer mee als uitgaven voor ontwikkelingssamenwerking.
2. Versterk en operationaliseer een aanpak van ontwikkelingssamenwerking gebaseerd op de mensenrechten (wat de kinderrechten impliceert) conform de wet op de ontwikkelingssamenwerking van 2013. Besteed meer belang aan (kinderrechten)educatie, zowel bij de ontwikkelingssamenwerking als bij de humanitaire hulp.
3. Verduidelijk het statuut van de prioritaire thema's en hun toepassing binnen de ontwikkelingssamenwerking. Formuleer duidelijke richtlijnen voor dossierbeheerders, attachés van de ontwikkelingssamenwerking, diplomaten en controle- en evaluatie instrumenten.

2. Hoger belang van het kind en non-discriminatie

2.1. Hoger belang van het kind

1. Integreer het hoger belang van het kind in alle wetgeving, reglementering en procedures die kinderen aanbelangen. Stel een concrete controle in van dit belang en geef het prioriteit in de afweging van de belangen.
2. Ken een directe werking toe aan artikel 3.1 van het Verdrag en aan het artikel 22bis, alinea 4 van de Grondwet.
3. Evalueer geregeld hoe er rekening gehouden wordt met het hoger belang van het kind bij procedures en beslissingen die het kind aanbelangen.

2.2. Non-discriminatie

1. Trek de Interpretatieve Verklaring bij artikel 2 van het Verdrag in.
2. Maak met de federale overheid, gemeenschappen, gewesten en lokale overheden een gezamenlijk actieplan tegen racisme en discriminatie. Stimuleer maatschappelijke actoren tot initiatieven om positieve attitudes tegenover diversiteit te versterken en mensen te sensibiliseren over de gevolgen van discriminatie.
3. Breng de impact van discriminatie en racisme op kinderen in kaart via belevings- en gerichte dataverzameling. Ondersteun de slachtoffers van discriminatie met herstelgerichte maatregelen en begeleiding bij concrete discriminatie-ervaringen.

3. Participatie

1. Verzeker elk kind van inspraak en adequate informatie bij elke juridische, administratieve of medische beslissing met een impact op zijn leven. Geef bijzondere aandacht aan maatschappelijk kwetsbare kinderen, zoals kinderen in armoede, kinderen op de vlucht, kinderen met een handicap, kinderen in een instelling of ziekenhuis, of kinderen in conflict met de wet. Waak erover dat zij aangepaste informatie aangereikt krijgen.
2. Verbeter de vorming met betrekking tot kinderrechten voor alle professionelen die met kinderen in contact komen. In het bijzonder voor advocaten, magistraten, ambtenaren, sociaal werkers, medisch personeel en leerkrachten. Organiseer in alle gerechtelijke arrondissementen permanenties van pro deo advocaten voor jongeren.
3. Geef kinderen echte toegang tot justitie zonder noodzakelijke vertegenwoordiging door een ouder of voogd. Geef kinderen het recht om in rechte op te treden in het gerecht. Geef organisaties voor de bescherming van kinderen het recht om juridische actie te ondernemen.

Verbreed het recht van het kind om gehoord te worden door het gerecht in alle zaken die het kind aanbelangen.

4. Creëer en stimuleer een participatieve cultuur op school en vorm leerkrachten en directies om participatief te werken. Zorg voor een sfeer van dialoog en informeel contact tussen leerlingen, ouders en leerkrachten.
5. Waak erover dat de participatiestructuren op langere termijn de participatie van alle kinderen, ook de meest kwetsbare, van het lokale tot het nationale niveau, binnen alle sectoren verzekeren.
6. Stel de beleving, ervaring en leefwereld van het kind centraal bij het ontwikkelen en het toepassen van beleid. Toon aan hoe er met het belang van kinderen rekening gehouden werd en hoe de stem van kinderen werd gehoord. Maak formele participatiestructuren kindvriendelijk en maak bij elk proces een participatieplan op dat kinderen in elke stap van het proces betreft.
7. Geef kinderen en jongeren de mogelijkheden om te participeren in het lokale beleid. De Vlaamse NGO's vragen een verlaging van de stemgerechtigde leeftijd naar 16 jaar, zodat jongeren actief mee vorm kunnen geven aan het beleid.

4. Vrijheid van mening en van godsdienst

1. Ondersteun en bevorder de gelijke behandeling van alle kinderen van elke religie.
2. Respecteer het recht van kinderen om hun levensbeschouwing te uiten op school, in de familie en in de publieke ruimte.
3. Stel altijd het aanzetten tot geweld, discriminatie en haat publiek aan de kaak.
4. Neem inzichten, vaardigheden en attitudes met betrekking tot non-discriminatie en het omgaan met diversiteit op in de beroepsprofielen van politie, leerkrachten en andere functies die gezag uitoefenen of in aanraking komen met kinderen.

5. Geweld

5.1. Familiaal geweld

1. Organiseer geregeld preventiecampagnes rond mishandeling naar de brede publieke opinie en in het bijzonder naar ouders en alle professionelen die in contact komen met kinderen. Pleit voor verhoogde waakzaamheid en een betere geweldloze communicatie.
2. Versterk de eerstelijnsdiensten met een goede opleiding en financiering om de tijdige melding van elke vorm van geweld op kinderen en een juiste hulpverlening inclusief gezinsbegeleiding mogelijk te maken.
3. Vorm professionelen zoals leerkrachten, artsen en sociaal werkers in het bijzonder om ze waakzaam te maken voor situaties van mishandeling, al dan niet aangegeven door het kind zelf.
4. Organiseer een gestandaardiseerde en anonieme gegevensverzameling met betrekking tot kindermishandeling.

5.2. Lijfstraffen

1. Neem het verbod op lijfstraffen op in de wetgeving.
2. Stimuleer een cultuur van geweldloze opvoeding en werk met ouders rond andere manieren van conflictoplossing.
3. Organiseer informatie- en sensibiliseringscampagnes rond geweldloos opvoeden.

5.3. Gendergerelateerd geweld

1. Verzamel en vervolledig de cijfergegevens over gendergerelateerd geweld.
2. Luister actief naar meisjes zodat hun omgeving, gemeente, stad of school kan aangepast worden aan hun specifieke noden met betrekking tot onderwijs, inrichting van de publieke ruimte, openbaar vervoer, sanitaire voorzieningen of veiligheid, om te komen tot een meer respectvolle samenleving.

5.4. Pesten

1. Organiseer grootschalige campagnes bij kinderen en hun ouders over pesten, de gevolgen ervan en de preventie op school. Informeer kinderen en ouders over de bestaande schoolse en buitenschoolse aanspreekpunten die kunnen helpen in geval van pesten.
2. Ontwikkel een beleid van goed samenleven op school, daarin inbegrepen de strijd tegen pesten. Vorm alle professionelen die met kinderen werken en in het bijzonder directies, leerkrachten en ander schoolpersoneel over de identificatie van pesten en het zoeken naar oplossingen om dit fenomeen het hoofd te bieden. Zowel in de basisopleiding als tijdens permanente vorming.
3. Hanteer inspecteerbare minimumnormen voor een antipestbeleid op school met structurele maatregelen als nascholing voor personeelsleden, de installatie van een aanspreekpunt, een handelingskader voor de medewerkers en participatiemogelijkheden voor leerlingen en ouders.
4. Organiseer een aanspreekpunt op het niveau van de Gemeenschappen met zowel eerste- als tweedelijns hulp waar elke betrokkene terecht kan, zowel de slachtoffers als de pesters, omstanders, ouders, medeleerlingen, leerkrachten, directies, hulpverleners, sportclubverantwoordelijken als jeugdwerkers.
5. Installeer een kenniscentrum pesten op het niveau van de Gemeenschappen dat de actoren op het terrein versterkt door kennis te delen en inzichten uit wetenschappelijk onderzoek te operationaliseren.

5.5. Seksuele uitbuiting en mensenhandel

Mensenhandel voor seksuele doeleinden

1. Ontwikkel een volledig en coherent registratiesysteem over mensenhandel met betrouwbare statistieken.
2. Systematiseer de opleiding over kinderhandel bij eerstelijnsactoren, zoals politie, sociaal werkers, advocaten of leerkrachten. Informeer de publieke opinie over deze problematiek (op school, universiteit, etc.), ook de kinderen.
3. Geef kinderen die het slachtoffer zijn van mensenhandel een verblijfsvergunning op basis van het belang van het kind.
4. Zorg voor meer afstemming en coördinatie in het Belgisch beleid, zowel op vlak van justitie, hulpverlening (zowel voor dader als voor slachtoffer) als NGO's. Zorg voor transparantie en uitwisseling van goede praktijken, technieken, kennis en vaardigheid over dit thema.
5. Waak erover dat kinderen die (potentieel) slachtoffer zijn van kinderhandel zonder uitzondering toegang hebben tot medische verzorging, psychologische begeleiding en onderwijs. Zorg ervoor dat ze terecht kunnen in aangepaste verblijfsvoorzieningen, door o.a. een centrum voor minderjarige slachtoffers op te richten in Vlaanderen.
6. Breng de Belgische definitie van kinderprostitutie in overeenstemming met de definitie van het Facultatief Protocol bij het VRK over de inschakeling van kinderen in de kinderhandel, de prostitutie en de pornografie.

7. Pas systematisch de bepalingen toe van de Europese Richtlijn over de strijd tegen seksuele uitbuiting en seksueel misbruik van kinderen. Informeer kinderen over hun rechten en het verloop van de procedure op een kindvriendelijke manier (audiovisuele opnames, vorming van personeel...).

Seksuele uitbuiting in het buitenland

1. Verbeter de uitwisseling van informatie over gerechtelijke antecedenten tussen België en het buitenland.
2. Systematiseer het gebruik van de *groene nota's* van Interpol op de verschillende politie-echelons.
3. Systematiseer de sensibilisering van de sectoren of organisaties die mensen naar het buitenland sturen: vrijwilligers, toerisme, politie, justitie, buitenlandse zaken... en de publieke opinie over de problematiek, de extraterritoriale wetten en de meldingsprocedures.

Child Sexual Abuse Material (CSAM of “kinderporno”)

1. Investeer in expertise, wettelijke omkadering en internationale samenwerking in de strijd tegen seksuele uitbuiting van kinderen.
2. Maak de richtlijnen met betrekking tot het onderzoek en gerechtelijke vervolging toepasbaar voor het onderzoek van cybercriminaliteit.
3. Versterk de onderzoekscapaciteit bij zowel het Federaal Parket als de Federale Politie met een team voor de identificatie van CSAM slachtoffers, de nodige technologie en de ondersteuning van lokale teams.
4. Geef voorrang aan de identificatie van slachtoffers met het oog op de hulpverlening.

5.6. Vrouwelijke genitale verminking

1. Zorg voor een nationale coördinatie van het beleid tegen genitale mutilatie bij vrouwen.
2. Zet meer structurele financiële middelen in voor de ondersteuning van verenigingen die actief zijn op het terrein.
3. Investeer meer in preventie en sensibilisering van de publieke opinie en professionelen.
4. Wijs referentiepersonen aan binnen alle beroepsgroepen die in contact komen met kinderen die het risico lopen op besnijdenis of reeds besneden zijn rekening houdend met de bijzonderheid van deze vorm van geweld.
5. Ontwikkel richtlijnen voor de hulpverlening aan kinderen die het slachtoffer zijn van genitale mutilatie.

5.7. Verkeersgeweld

1. Zorg voor een infrastructuur die de zwakke weggebruiker beter beschermt en spoort met de verkeersperceptie van kinderen. Creëer veilige routes naar plaatsen die belangrijk zijn voor kinderen.
2. Schep meer duidelijkheid over de verdeling van de verantwoordelijkheid tussen lokale besturen en gewesten voor de wegeninfrastructuur. Versnel de nodige aanpassingen.
3. Steun campagnes over niet-zichtbare gevolgen van een verkeersongeval op korte en lange termijn. Heb oog voor de problematiek van jonge verkeersslachtoffers in campagnes voor veilig verkeer.
4. Voorzie een kwaliteitsvolle opvang en langere termijn zorg voor verkeersslachtoffers. Organiseer trajectbegeleiding met bijzondere aandacht voor de jonge verkeersslachtoffers.

6. Gezin

6.1. Kinderopvang en gezinsondersteuning

1. Verzeker de toegang tot kwalitatieve opvang voor elk kind tussen 0 en 3 jaar, onafhankelijk van de situatie van de ouders (burgerlijke staat, werk, studies, financiële middelen...).
2. Versterk de kwaliteit van het aanbod en vooral de basisopleiding en permanente vorming van het personeel. Zorg ervoor voor dat de professionele medewerkers inzicht hebben in de realiteit van armoede en maatschappelijke diversiteit.
3. Stem alle gezinsondersteunende sectoren en beleidsniveaus op elkaar af om gezinnen te voorzien van een kwalitatieve ondersteuning op lokaal niveau.
4. Investeer op een structurele en duurzame wijze in gezinsondersteuning, met een focus op toegankelijkheid, diversiteit en betaalbaarheid.
5. Doe meer inspanningen om de meest kwetsbare kinderen opvang te bieden. Breid de inkomensgerelateerde opvang uit en verlaag de tarieven voor de laagste inkomens. Maak de kinderopvang toegankelijker voor kinderen met een handicap of een bijzondere zorgnood. Investeer in flexibele opvang voor gezinnen met onregelmatige arbeidsuren en bijzondere zorgbehoeften.
6. Organiseer ook in de Franse Gemeenschap opleidingen op bachelorniveau met een sterkere theoretische basis gericht op de professionele omkadering van de voorschoolse opvang. (In de Vlaamse Gemeenschap bestaat er al een dergelijke opleiding.)

6.2. Jeugdhulp

Voor de Vlaamse gemeenschap

1. Maak hulpverlening toegankelijk en betaalbaar voor elk kind. Voorzie meer middelen voor zowel rechtstreeks als onrechtstreeks toegankelijke jeugdhulp. Voorzie een duidelijk, herkenbaar en aanwezig aanspreekpunt op elke school. Garandeer en expliciteer transparantie, betrouwbaarheid en discretie naar elke leerling.
2. Maak de telefonische en online hulpverlening beter toegankelijk door te investeren in voldoende mensen. Bundel de kracht en expertise van de actoren.
3. Zet in op de uitbreiding van het aantal pleeggezinnen en zorg voor goede begeleiding.
4. Maak het mogelijk om trajectbegeleiders aan te stellen voor kinderen en ouders in de jeugdhulpverlening. Voorzie voldoende middelen voor zorgnetwerken om beter aan de vraag tegemoet te kunnen komen.
5. Maak bij conflicten of complexe situaties de opties bemiddeling en cliëntoverleg ruimer bekend zowel bij hulpverleners als bij kinderen en ouders. Waak over de daadwerkelijke participatie van de kinderen.
6. Respecteer cliëntparticipatie zoals voorzien in het decreet rechtspositie minderjarige. Leid toekomstige hulpverleners op in de nodige inzichten, attitudes en vaardigheden gericht op participatie van kinderen.

Voor de Franse gemeenschap

1. Trek het onderdeel van de wet van 19 maart 2017 in dat toelaat om in geval van plaatsing het ouderlijk gezag te delegeren naar een pleeggezin zonder instemming van de ouders, alleen omdat er een bepaalde periode verstreken is. Steun en informeer ouders bij de uitoefening van het ouderlijk gezag bij plaatsing van hun kinderen in een pleeggezin.

2. Evalueer en harmoniseer het beleid en de praktijk van de jeugdhulpverlening in al zijn aspecten, zoals gezinsondersteuning, de relatie tussen kind en gezin, en de transparantie van de dossiers.
3. Bouw de preventieve gezinsondersteuning verder uit en investeer in het gezinsleven met doeltreffende ondersteuning die aansluit bij de competenties en de verwachtingen van ouders en kinderen.
4. Verhoog de kennis van professionals over discriminatie en miskening van rechten van kinderen en hun gezinnen.
5. Maak een 24/7 permanentiesysteem binnen de jeugdhulpverlening mogelijk om zoveel mogelijk gerechtelijk optreden te vermijden.
6. Creëer een kindvriendelijk instrument met alle informatie over het hulpverleningstraject van geplaatste kinderen. Dit instrument (al dan niet in dossiervorm) 'volgt' het kind en voorziet het van informatie aangepast aan zijn leeftijd en behoeften, met de nodige begeleiding.
7. Verbeter de motivering van de beslissing om over te gaan tot plaatsing. Om tot een echte participatie te komen van alle betrokkenen is er nood aan doordachte communicatie met de gezinnen en een echte transparantie van de dossiers zodat de ouders begrijpen welke beslissingen en evoluties er van hen verwacht worden.

6.3. Kinderbijslag

1. Verhoog het budget voor kinderbijslag en behoud de verworven rechten. Geen enkele hervorming mag leiden tot een vermindering van de bedragen die gezinnen en kinderen vandaag ontvangen. Garandeer de onvoorwaardelijke toekenning en betaling van kinderbijslag, inclusief sociale en participatietoelagen. Garandeer het recht op kinderbijslag gedurende de overgangperiode van de hervorming.
2. Informeer de gezinnen duidelijk over de hervorming van de kinderbijslag en de gevolgen ervan.
3. Respecteer de termijnen die aan de gefedereerde entiteiten zijn opgelegd om een kinderbijslagsysteem te organiseren om de uitbetaling te garanderen (ten laatste tot 1 januari 2020).
4. Houd rekening met de leeftijd van de kinderen en het aantal kinderen in het gezin bij de berekening van de sociale toeslagen.
5. Verzeker extra bescherming en maximale toekenning voor gezinnen in armoede, gezinnen met kinderen met een handicap en gezinnen met precair of zonder verblijfsrecht.
6. Bereken de kinderbijslag voor gezinnen in armoede op minstens de minimale opvoedingskosten op elke leeftijd en pas de sterkste sociale correcties toe voor alle gezinnen onder armoedegrens.

6.4. Jonge mantelzorgers

1. Geef ook kinderen het recht op erkenning als mantelzorger.
2. Sensibiliseer het grote publiek, professionals en het beleid over de situatie van jonge mantelzorgers.
3. Maak het beschikbare onderzoek bekend en organiseer verder onderzoek om de realiteit van jonge mantelzorgers te begrijpen.
4. Bied de jongeren en hun gezinnen ondersteuning via lange termijn begeleiding met een globale (systematische) aanpak.
5. Erken en subsidieer een dienst voor jonge mantelzorgers met als doelstellingen: onderzoek, informatievertrekking, vorming en belangenbehartiging.
6. Verzamel gegevens over de situatie van jonge mantelzorgers.

6.5. Beroepsgeheim

1. Respecteer bij de regelgeving over samenwerking maximaal de specifieke rol en positie van de verschillende actoren, zeker als er actoren met een machtspositie betrokken zijn, zoals politie of justitie. Maak het hulpverleners mogelijk om hun hulpverleningsopdracht en hun vertrouwensrelatie met de hulpvrager centraal te stellen.
2. Beperk maximaal de uitzonderingen op het beroepsgeheim op een coherente en proportionele manier. Meer bepaald door de mogelijkheid te beperken voor sociaal werkers om informatie over sociaal verzekerden te delen.
3. Versterk de opleiding van sociaal werkers met betrekking tot het beroepsgeheim.

7. Handicap

7.1. Algemeen

1. Coördineer het beleid van de verschillende beleidsniveaus om middels redelijke aanpassingen de inclusie van kinderen met een handicap in alle domeinen te bevorderen: leefomgeving, voorschoolse opvang, school, mobiliteit en vrije tijd.
2. Betrek kinderen met een handicap bij de ontwikkeling, de uitvoering en de evaluatie van het beleid.
3. Bied een aangepaste begeleiding aan kinderen met een handicap en hun gezinnen met aangepaste financiële ondersteuning.
4. Garandeer het recht op een aangepaste dienstverlening voor jonge mantelzorgers en hun gezinnen middels een Koninklijk Besluit ter uitvoering van de wet van 3 april 2014 over de erkenning van mantelzorgers.

7.2. In de Franse gemeenschap

1. Zet een coherente strategie op vlak van inclusie van kinderen met een handicap in het gewone opvang en onderwijs systeem, door voldoende menselijke, materiële en financiële middelen te voorzien (onder andere door het recht op redelijke aanpassingen).
2. Waak over een betere geografische spreiding van bijzonder onderwijs scholen en uniformiseer de aanpak van het schooltransport.

7.3. In de Vlaamse gemeenschap

1. Kies resoluut voor deinstitutionalisering zodat plaatsing van een kind in een voorziening een uitzondering wordt.
2. Investeer meer middelen in persoonsgebonden ondersteuningsbudgetten zodat elk kind met een handicap voldoende ondersteuning krijgt thuis, op school en in de vrije tijd.
3. Zorg voor voldoende hoge budgetten die alle zorgnoden dekken, ongeacht of de zorg en ondersteuning geboden wordt door professionelen of mantelzorgers.
4. Ken de persoonsvolgende budgetten toe en keer ze uit binnen een redelijke termijn zodat het gezin en het sociaal netwerk rond het kind met een handicap niet overbelast wordt (geen wachtlijsten).
5. Zorg dat het persoonsvolgend budget voldoende hoog is zodat de organisatie van een degelijke dagopvang of een begeleiding naar de arbeidsmarkt mogelijk wordt bij volwassenheid.
6. Verzeker de continuïteit en beschikbaarheid van ondersteuning voor elk kind gedurende heel de schoolloopbaan, ongeacht het type onderwijs.
7. Ken de middelen voor ondersteuning van leerlingen met een handicap in het inclusief onderwijs leerlinggebonden toe aan de school en aan de ouders.

8. Inclusief onderwijs mag geen meerkost betekenen voor ouders.
9. Verzeker kinderen met een handicap en hun ouders van hun inschrijvingsrecht en geef ze meer inspraak en controle over de ondersteuning van het kind.
10. Sensibiliseer en ondersteun schoolteams over hun rol in de optimale ontwikkeling en maatschappelijke participatie van kinderen met een handicap.

8. Armoede

8.1. Algemeen

8.2. Impact op verschillende levensdomeinen

1. Trek de sociale minima en de uitkeringen op tot boven de armoedegrens zoals ingeschreven in het federaal regeerakkoord van 2014.
2. Voer een armoedetoets in op alle beleidsniveaus en voor alle beslissingen die een invloed hebben op de situatie van mensen in armoede in het algemeen en kinderen in armoede in het bijzonder. Stuur het beleid bij op basis van de resultaten.
3. Zet in op maximale automatisering van rechten en proactieve dienstverlening om non-take up te vermijden. Investeer in sociale huisvesting, huursubsidie en woonbegeleiding voor kwetsbare gezinnen. Vermijd uithuiszettingen en lange periodes van noodopvang van gezinnen met kinderen.
4. Vorm en sensibiliseer professionelen (verzorgers, leerkrachten, jeugdhulp) rond de sociaaleconomische situatie en de dagelijkse ervaringen van gezinnen in armoede of kwetsbare gezinnen.
5. Schort nooit het leefloon op van personen met kinderen.
6. Onderzoek het verband tussen de sociaaleconomische situatie van de gezinnen en de opvolging door de jeugdhulpverlening in het bijzonder bij plaatsing (zeker als het gaat om herhaalde plaatsingen).

8.3. Bedelarij

1. Installeer een beleid dat kinderen beschermt en het mogelijk maakt om via diepgaand sociaal onderzoek na te gaan in welke bijzondere specifieke situatie elk kind op zich straat bevindt. Voorzie het kind en zijn gezin van aangepaste ondersteuning en hulp, gericht op hun welzijn en waardigheid.
2. Geef voorkeur aan een beleid gericht op het verzekeren van een sociaal-professionele integratie van gezinnen die zich verplicht zien om te bedelen.
3. We vragen het VN-Comité om zijn eerdere verduidelijking (2013) van de Slotbeschouwing met betrekking tot het verbieden van bedelen met kinderen op te nemen in de nieuwe Slotbeschouwingen.

9. Gezondheid

9.1. Algemeen

9.2. Toegankelijkheid gezondheidszorg

1. Garandeer de toegang tot aangepaste en kwalitatieve gezondheidszorg voor iedereen.
2. Veralgemeen de derdebetalersregeling voor kinderen tot 18 jaar of zolang ze kinderbijslaggerechtigd zijn. Breid deze regeling uit naar alle medische disciplines zoals tandzorg of kinesitherapie.

3. Investeer in een sterke ziekteverzekering. Maak bijkomende ziekteverzekeringsproducten overbodig.
4. Investeer in toegankelijke, kwaliteitsvolle eerstelijnsgezondheidszorg, waaronder wijkgezondheidscentra.

9.3. Geestelijke gezondheidszorg

1. Investeer in het psychisch welzijn van kinderen en jongeren. Versterk het eerstelijnsaanbod aan psychologische hulpverlening. Maak psychologische hulpverlening toegankelijker door de terugbetaling te regelen.
2. Versterk de initiatieven gericht op de toegang tot een brede waaier aan psychologische, educatieve en sociale therapieën voor kinderen en hun ouders
3. Verhoog de capaciteit van de eerstelijns hulp en outreachende ondersteuning. Organiseer meer samenwerking tussen psychiatrische voorzieningen en zowel de ambulante als de residentiële de voorzieningen voor jongerenwelzijn.
4. Stel psychiaters, psychologen en gespecialiseerde therapeuten, evenals interculturele bemiddelaars en tolken, ter beschikking van diensten die NBMV begeleiden.

9.4. ADHD, medicalisering

1. Informeer en sensibiliseer ouders, leerkrachten en de publieke opinie over alternatieve behandeling van ADHD.
2. Vorm artsen in de diagnose en behandeling van personen met ADHD.
3. Onderzoek de lange termijn impact van methylfenidaat op kinderen en hun toekomst als volwassene.

10. Onderwijs

10.1. Algemene aanbevelingen

1. Verzeker het recht op kwalitatief onderwijs voor elk kind in België.
2. Neem doortastende maatregelen om een eind te maken aan schoolse sociale ongelijkheid. Promoot een beleid dat gelijke kansen op school aanmoedigt.
3. Versterk de ondersteuning voor de meest kwetsbare kinderen.
4. Zet in op een positief schoolklimaat waarin leerlingen en leerkrachten zich veilig voelen en diversiteit de norm is. Laat scholen op een valoriserende manier omgaan met meertaligheid van leerlingen en ouders. Zet via kinderrechteneducatie in op empowerment en positieve identiteitsontwikkeling die kinderen en jongeren weerbaar maakt tegen racisme en discriminatie. Laat in de leerplannen en leermiddelen meer diversiteit en niet-Westerse geschiedenis en cultuur aan bod komen.
5. Integreer in de opleiding van leerkrachten een grondige vorming met betrekking tot kinderrechten en de diverse leefwerelden van kinderen
6. Maak het leerkrachten mogelijk om vertrouwensrelaties op te bouwen met leerlingen.
7. Stel de studiekeuze van kinderen uit tot minstens na de eerste graad van het secundair onderwijs.
8. Organiseer een degelijke begeleiding van de studie- en schoolkeuze van kinderen. Zorg voor de nodige begeleiding bij de overgang van basis- naar secundair onderwijs.
9. Stuur het huistaakbeleid op de basisschool bij.
10. Leef de wet na: maak het onderwijs gratis.
11. Bouw nieuwe scholen om tegemoet te komen aan de demografische behoeften.

10.2. Aanbevelingen voor de Vlaamse Gemeenschap

1. Vervang de sanctionerende maatregelen in het beleid tegen spijbelen door een ondersteunend beleid voor gezinnen in een moeilijke situatie. Hanteer uitsluiting van leerlingen pas als ultieme maatregel en mits de leerling een gelijkaardige plaats heeft in een nieuwe school.
2. Zoek een oplossing voor de financiering van schoolse dienstverlening die niet onder de maximumfactuur valt. Verbied scholen een beroep te doen op een incassobureau. Voer de maximumfactuur in voor het secundair onderwijs.
3. Voer een antidiscriminatiebeleid op school. Stimuleer scholen om de meerwaarde van de thuistaal aan te wenden en het gebruik ervan op de speelplaats niet langer te verbieden. Installeer een aanspreekpunt voor kinderen, jongeren of ouders die discriminatie ervaren van directie, leerkrachten of medeleerlingen.

10.3. Aanbevelingen voor de Franse Gemeenschap

1. Waardeer alle onderwijsrichtingen en stop de onterechte doorverwijzingen richting bijzonder, technisch en beroepsonderwijs en het ontstaan van concentratiescholen.
2. Versterk de basisopleiding en de permanente vorming van de leerkrachten.
3. Zet het '*Pacte pour un enseignement d'excellence*' om in beleid, met de nodige garanties en gedragen door een realistisch budget.
4. Informeer ouders en sensibiliseer onderwijsactoren over de schoolfacturen. Evalueer de periodieke afrekening van de schoolkosten en sanctioneer onregelmatigheden.
5. Verzamel en publiceer de uitgesplitste gegevens van de definitieve uitsluitingen op school. Versterk de opvolging en begeleiding van definitief uitgesloten leerlingen tot ze in een andere school ingeschreven zijn. Installeer een onafhankelijke en onpartijdige instantie die in beroep uitspraak doet bij een definitieve uitsluiting. Voorzie een bindende termijn voor de uitspraak in beroep.

11. Vrije tijd, sport en cultuur

1. Verhoog de middelen voor het vrijetijdsaanbod voor het jeugdwerk met zowel een specifiek aanbod voor maatschappelijk kwetsbare kinderen als een inclusief jeugdwerk toegankelijk voor iedereen.
2. Geef kinderen in eigen buurt de ruimte en de mogelijkheid om elkaar te ontmoeten in een veilige omgeving met een eenvoudige omkadering.
3. Zorg voor meer speelruimte in de natuur o.a. door bossen toegankelijker te maken.
4. Garandeer vervoersautonomie van kinderen door een veilig wandel- en fietsnetwerk te voorzien, autoverkeer te verminderen en in te zetten op kind- en speelweefsel in de wooncentra.
5. Betrek kinderen bij concrete mobiliteitsprojecten en ruimtelijke planningsprocessen, zowel op lokaal als op bovenlokaal niveau.
6. Voer een beleid om de deelname aan buitenschoolse activiteiten te vergroten via een proactieve en inclusieve aanpak ten behoeve van de gezinnen.
7. Versterk de wisselwerking tussen school, buitenschoolse initiatieven en gezinnen om te komen tot een brede school.
8. Onderzoek de sociologische en geografische facetten van gender en vrijetijd(sbesteding).
9. Stimuleer via een aangepast (steden)bouwkundig beleid een sterkere mix op de plekken waar jongeren hun vrijetijd beleven.

12. Migratie

1. Integreer het belang van het kind als richtinggevend principe in de Belgische migratiewetgeving. Implementeer dit ook op het terrein. Voer geen nieuwe bepalingen in die het verkrijgen van asiel of internationale bescherming bemoeilijken.
2. Veranker het verbod op detentie van kinderen in de wet van 15 december 1980 en de opvangwet van 12 januari 2007.
3. Wijs onmiddellijk na signalering, in de identificatiefase, een voorlopige voogd toe aan niet-begeleide minderjarigen, ook bij twijfel over de leeftijd. Wijs “gespecialiseerde” voogden toe aan NBMV in een bijzonder kwetsbare situatie, zoals prostitutie of zeer traumatische ervaringen. Zorg voor de nodige coaching van de voogden.
4. Informeer het kind van bij zijn aankomst in België op een aangepaste manier over zijn situatie, zijn perspectieven en de personen en diensten waar het terecht kan. Betrek het kind bij alle beslissingen die zijn leven aangaan, zowel bij de keuze van de procedure, als bij de toewijzing van opvang en onderwijs.
5. Spreek twijfel over de leeftijd alleen uit in te motiveren individuele gevallen. Neem de verplichting tot formele motivering van de twijfel op in de wet. Wijs de bevoegdheid tot uiting van twijfel exclusief toe aan de Dienst Voogdij. Verbeter de procedure van de leeftijdsbepaling zodat ze wetenschappelijk betrouwbaar wordt, globaal en interdisciplinair. Gebruik ze alleen in laatste instantie.
6. Stel een onafhankelijk en multidisciplinair team aan dat het belang van het kind onderzoekt in elke stap van het asielproces en ongeacht de gezinssituatie.
7. Organiseer gespecialiseerd onthaal voor bepaalde groepen NBMV, zoals jongeren met psychische of psychiatrische stoornissen, erg jonge kinderen, zwangere meisjes of meisjes met een kind.

13. Justitie

13.1. Algemeen

13.2. Familierechtbank

1. Ken voldoende menselijke en financiële middelen toe aan een justitie die effectief en respectvol omgaat met de kinderrechten:
  - a. Verhoog het aantal rechters en griffiers om de juridische achterstand weg te werken en de behandeling van burgerlijke en beschermingsprocedures met betrekking tot kinderen binnen een redelijke termijn mogelijk te maken.
  - b. Verplicht de aanwezigheid van het Openbaar Ministerie op alle zittingen die kinderen aanbelangen en geef het voldoende middelen om de dossiers grondig te behandelen.
2. Verbeter de opleiding van magistraten met betrekking tot kinderrechten en op psychologisch vlak zodat ze op een aangepaste manier kinderen aan bod kunnen laten komen in de zitting.
3. Verbeter de opleiding van alle jeugdadvocaten met betrekking tot kinderrechten opdat ze in een aangepaste begeleiding kinderen kunnen laten begrijpen wat er op het spel staat in hun situatie zodat die kunnen participeren aan hun verdediging. Het gebruiken van een verstaanbare taal, het opbouwen van een vertrouwensband, of het aanpassen van de verdediging in functie van de leeftijd, de kwetsbaarheid en de maturiteit, is cruciaal.
4. Harmoniseer de werking van de familierechtbank op burgerlijk vlak voor het hele land zodat het principe “één gezin = één dossier = één rechter” overal toegepast wordt.
5. Vergemakkelijk de informatie-uitwisseling tussen de familie- en de jeugd kamer in het kader van procedures die een zelfde gezin of kind aanbelangen door advocaten toe te laten om stukken uit een burgerlijke procedure te gebruiken in een beschermingsprocedure en omgekeerd.

6. Voorzie de bijstand door een advocaat, opgeleid in de verdediging en begeleiding van kinderen, bij het verschijnen van het kind voor de rechter in echtscheidingsprocedures.

13.3. Uithandengeving

1. Stop de uithandengeving.
2. Organiseer alternatieven voor het omgaan met ernstige jeugddelinquentie.

13.4. Naar een Vlaams jeugddelinquentierecht?

1. Stel de invoering van een jeugddelinquentierecht uit tot het recht op jeugdhulpverlening voor alle kinderen effectief gerealiseerd en gegarandeerd is.
2. Voorzie geen eenzijdig sanctionerende maatregelen voor kinderen vanaf 12 jaar.

13.5. Detentie

1. Zet een moratorium op bijkomende gesloten plaatsen voor minderjarigen.
2. Stop de opsluiting van minderjarigen.
3. Ratificeer het Facultatief Protocol bij het Verdrag tegen foltering en richt een federaal preventiemechanisme op om alle plaatsen van waar kinderen of volwassenen van hun vrijheid worden beroofd een onafhankelijke, reguliere en constructieve manier te controleren.
4. Voorzie effectieve, zowel interne als externe, beroepsmogelijkheden voor kinderen die van hun vrijheid beroofd zijn. Het gaat meer bepaald om toegankelijke en aangepaste klachtenprocedures alsook met een aangepaste begeleiding, advisering en ondersteuning bij het indienen van een klacht en ervoor zorgen dat die op een gemotiveerde manier en binnen een redelijke termijn uitsluitel krijgt.

13.6. Gemeentelijke administratieve sancties- GAS

1. Stel minderjarigen vrij van de toepassing van de wetgeving op de gemeentelijke administratieve sancties.

13.7. Jongeren en politie

1. Politiepersonen hebben nood aan voortdurende, systematische en verplichte vorming met betrekking tot kinderrechten, multiculturaliteit, discriminatie, racisme, grootstedelijke problematiek en diversiteit in brede zin (cultuur, handicap, psychologische stoornissen...). Train leidinggevenden in het tegengaan van racisme en discriminatie bij het politiepersoneel.
2. Ondersteun bestaande en richt nieuwe "familie en jeugd"-secties op bij de lokale politie bemand met politiepersonen opgeleid in het omgaan met kinderen.
3. Informeer jongeren over hun rechten en de taken van de politie.
4. Zorg ervoor dat jongeren bijstand krijgen van een advocaat bij elk verhoor door de politie, door voldoende middelen te bestemmen voor een effectieve Salduz-werking.
5. Garandeer de identificatie van de agenten conform de wet van 4 april 2014 ter wijziging van het artikel 41 van de wet van 5 augustus 1992 over het functioneren van de politie om de identificatie van politieagenten te verzekeren en de bescherming van hun privéleven te verbeteren. De inwerkingtreding blijft uit omdat de nodige uitvoeringsbesluiten niet gepubliceerd worden.

6. Installeer een effectief en performant klachtenmechanisme over het politieoptreden. Verzeker de onafhankelijkheid van de inspectiedienst van het Comité P conform de internationale aanbevelingen.

13.8. Zuigelingen in de gevangenis

1. Voorzie een alternatief voor de opsluiting van zuigelingen bij hun moeder in gevangenissen.
2. Laat vrouwen bij voorkeur bevallen in een materniteit, buiten de gevangenis.
3. Sensibiliseer alle betrokkenen en in het bijzonder de juridische actoren met als doel de scheiding tussen moeder en het jonge kind zo veel mogelijk te beperken en rekening te houden met het belang van het kind.
4. Versterk de coördinatie tussen de magistratuur, de politiediensten en de jeugdhulpverlening op sleutelmomenten in het parcours van de moeders en de kinderen, in het bijzonder bij een arrestatie.